

AGNIESZKA KOŁODZIEJ

REWALIDACJA

w ogólnodostępnej
szkole ponadpodstawowej

PROGRAM ZAJĘĆ

Spis treści

ROZDZIAŁ I

Uczeń niepełnosprawny w szkole ponadpodstawowej ogólnodostępnej	5
---	---

ROZDZIAŁ II

Planowanie i realizacja zajęć rewalidacyjnych	9
---	---

ROZDZIAŁ III

Propozycje zajęć w pracy rewalidacyjnej z uczniem szkoły średniej	18
---	----

1. Pieniądze (rozwijanie umiejętności matematycznych)	18
2. Rozumiemy, co czytamy i piszemy	22
3. Optymalne organizowanie czasu nauki	24
4. „Poruszamy się w urzędzie”	26
5. Rozumienie – sposób na wykluczenie	30
6. Bezpieczeństwo społeczne	33
7. Wchodzenie w dorosłość – jak radzić sobie na co dzień	37
8. Sami/samodzielni w domu	40
9. Terapia zajęciowa	42

Zakończenie	47
-------------	----

Bibliografia	49
--------------	----

Często opiekunowie lub rodzice, wyręczając, a co za tym idzie – według mnie – ograniczając ucznia, mogą doprowadzić do tego, że będzie samodzielny tylko w niewielkim stopniu. Osoby zajmujące się niepełnosprawnymi chcą ułatwić im funkcjonowanie, nie myśląc o tym, że jeśli ich zabraknie, to podopieczny zostanie sam – nie samodzielny, zdany często na nieprzyjaznych ludzi.

Powinniśmy jak najmniej wyręczać ucznia w czynnościach codziennych (jeśli nie istnieją ograniczenia niezależne od nas). Mimo że często chęć pomocy jest od nas silniejsza, powinniśmy uczniowi pozwolić samemu radzić sobie w codziennym życiu, tylko wspierając jego wybory i decyzje. Nie należy ograniczać samodzielności osób dorastających, chcąc je chronić.

Osoby niepełnosprawne intelektualnie w stopniu lekkim mogłyby samodzielnie dokonywać wyborów, same przebywać w najbliższej okolicy tylko przy dyskretnym wsparciu opiekuna czy też samodzielnie dbać o higienę lub przygotowywać proste posiłki.

Uczniowie niepełnosprawni szkół integracyjnych często mają zaniżoną samoocenę. Porównują się do rówieśników, co czasem, wbrew pozorom, pomaga w funkcjonowaniu. Robiąc to, powinni jednak uwzględniać swój stopień samodzielności oraz oczekiwania co do dorosłego życia. Osoby pracujące z niepełnosprawnym będą mieć za zadanie urealnić te wyobrażenia i czasem podnieść samoocenę oraz dowartościować ucznia, a czasem wytłumaczyć mu, że jego oczekiwania nie mają przełożenia na rzeczywiste życie, ponieważ są zbyt wygórowane.

Osoby niepełnosprawne należałoby aktywizować, tak aby nie oczekiwały wyręczania, lecz wychodziły z własną inicjatywą.

Dopóki osoba niepełnosprawna jest uczniem, można i należałoby poświęcić jak najwięcej czasu na zajęciach na uspołecznianie i stymulowanie ogólnorozwojowe (osobom obcym czy nauczycielom jest łatwiej ucznia aktywizować niż rodzicom). Często niepełnosprawni wzbudzają w nas nadopiekuńczość. Uważamy, że jeśli ktoś jest niepełnosprawny, należy go w większości rzeczy wyręczać. A dorosły (nawet uczeń) powinien mieć możliwość bycia samodzielnym w takim stopniu, jaki jest dla niego osiągalny. Dlatego też zajęcia rewalidacyjne w szkołach średnich powinny być ukierunkowane na uspołecznienie i usamodzielnienie uczniów.

Bardzo słuszne są programy w zakresie poszerzania czy też nabywania umiejętności społecznych wśród uczniów niepełnosprawnych. To, czego się nauczą w tym obszarze, zaowocuje bowiem w codziennym życiu tych osób. Usprawnianie i wyrównywanie

wiedzy i umiejętności szkolnych jest ważne, ponieważ daje szansę na lepsze funkcjonowanie. Jednak moim zdaniem istotniejsze jest to, jak uczeń jako przyszły dorosły da sobie radę w codzienności.

Uczniowie niepełnosprawni wysoko funkcjonujący dość dobrze radzą sobie na co dzień, a mimo to powinniśmy starać się ich nauczyć, jak dalej planować swoją przyszłość i jak odnajdywać się w „dorosłych” sytuacjach, w których się na pewno znajdują. W rewalidacji w szkole ponadpodstawowej jest ważne, aby zapewnić uczniowi możliwość nabycia umiejętności potrzebnych w dorosłym życiu; należy nauczyć go planowania podstaw dnia codziennego: jak zrobić opłaty, zakupy, jak pójść do urzędu, banku itp. Przygotowanie do życia nie może opierać się tylko na pracy rodziców. Trzeba przedstawić uczniowi i jego opiekunom, bo często tego nie wiedzą, jakie oferty i możliwości w zakresie pracy, udziału w warsztatach lub zajęciach organizowanych dla dorosłych niepełnosprawnych istnieją w ich okolicy. Jest to olbrzymie zadanie dla nauczycieli i rodziców. Na poprzednich etapach edukacyjnych uczeń w założeniu ma nabyć podstawowe umiejętności i wiedzę – i tak się dzieje. Na etapie szkoły średniej edukacja często polega po prostu na ich utrwalaniu. W tym okresie ważniejsze jest jednak dla młodzieży przebywanie między rówieśnikami oraz nauka praktycznych umiejętności. Obecnie istnieje bardzo bogata oferta edukacyjna dla niepełnosprawnych dzieci, natomiast znacznie uboższa dla młodzieży.

W planowaniu zajęć dla niepełnosprawnego ucznia szkoły średniej bardzo ważne jest uwzględnienie działań z zakresu umożliwiania dokonywania wyborów i przeżywania efektów własnych działań, rozpoznawania emocji, kształtowania postaw i wdrażania do zachowań akceptowanych społecznie. Konieczne są również nauka gospodarowania czasem, z uwzględnieniem działań koniecznych w codziennym życiu, a także zajęcia z kształtowania nawyków higienicznych i zachowań prozdrowotnych.

Planowanie i realizacja zajęć rewalidacyjnych

Do szkół średnich przychodzą uczniowie z diagnozami z poradni psychologiczno-pedagogicznych. Jednak taka diagnoza zawiera informacje o rodzaju, charakterze niepełnosprawności ucznia w zakresie jego funkcjonowania w środowisku szkolnym, zalecenia dotyczące pracy z uczniem, dzięki której będzie on mógł poradzić sobie na tym etapie edukacyjnym. Poradnie nie diagnozują natomiast w zakresie umiejętności życia codziennego, samodzielności itp. Szkoła średnia jest ostatnim etapem edukacyjnym dla większości uczniów. Potem czeka ich tylko dorosłe życie. Szkoła oprócz wszystkich wymagań edukacyjnych powinna nauczyć, w szczególności dziecko niepełnosprawne, jak radzić sobie później. I na tym etapie pracy z uczniem powinniśmy włączyć rodziców. Zajęcia rewalidacyjne dają nam możliwość prowadzenia lekcji z zakresu uspołecznienia i usamodzielnienia. Oprócz realizacji zaleceń poradni – do czego zobowiązuje nas orzeczenie – pomóżmy niepełnosprawnym uczniom klas integracyjnych usamodzielnąć się na miarę ich możliwości. Osoby niepełnosprawne w stopniu lekkim są dosyć zaradne społecznie, osiągają większość umiejętności potrzebnych do samodzielnego funkcjonowania, z tym że wymaga to od nich większego nakładu pracy.

Nauczyciel rewalidacji powinien zadbać o uzyskanie informacji od rodziców, czy uczeń posiada orzeczenie o niepełnosprawności z powiatowego lub miejskiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności. Często rodzice są nieświadomi, że oprócz orzeczeń z poradni psychologiczno-pedagogicznej (które są konieczne do edukacji) należy uzyskać orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (niezbędne w dorosłym życiu). Szczególnie dotyczy to uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, a zdrowych fizycznie, których rodzice nie wiedzą, że takie orzeczenie się dziecku należy.

Korzystając z informacji podanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (<https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-orzeczenie-o-stopniu-niepelnosprawnosci>), można wskazać rodzicowi, jak uzyskać dla dziecka orzeczenie o stopniu

niepełnosprawności, jeśli wyrazi taką chęć. Orzecznictwo o niepełnosprawności służy osobom, które chcą uzyskać prawne potwierdzenie statusu osoby niepełnosprawnej, umożliwiające korzystanie z przewidzianych dla nich świadczeń i przywilejów, takich jak np. odliczenia podatkowe, zasiłki, ulgowe przejazdy, umieszczenie w domu pomocy społecznej.

Zanim rozpoczniemy pracę z uczniem, należy zapoznać się z jego dokumentacją, ale ważna jest również ocena jego oczekiwań.

Planowanie pracy rewalidacyjnej z uczniem szkoły średniej należy zacząć od własnej diagnozy – określenia jego mocnych i słabych stron, zainteresowań, umiejętności i braków w kontekście przyszłej dorosłości.

Diagnoza nauczyciela rewalidacji powinna opierać się na ocenie umiejętności:

- komunikowania swoich potrzeb,
- dbania o siebie,
- społecznych,
- dbania o zdrowie i bezpieczeństwo,
- udziału w życiu społecznym, rozwiązywania problemów społecznych.

Praca rewalidacyjna na tym etapie edukacyjnym w większości powinna opierać się na dążeniu do poprawy zaradności życiowej i przystosowaniu do funkcjonowania społecznego.

Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych wpływa na ich rozwój i umiejętność życia w społeczności. W zakresie rewalidacji konieczne jest doprowadzenie do harmonii życia uczniów, u których często z przyczyn środowiskowych nasilają się różne dysfunkcje. Plan pracy rewalidacyjnej powinien zawierać dobór treści, metod i form służących do realizacji tych zadań.

PRZYKŁADOWY SCENARIUSZ ZAJĘĆ REWALIDACJI

Temat: Jak być asertywnym? Jak się zachować, aby czuć się bezpiecznie?

Cel główny: uczeń posiada umiejętność radzenia sobie w sytuacjach społecznych

Cele szczegółowe: uczeń potrafi wyjaśnić pojęcie asertywności; umie zaplanować swoje zachowanie; wie, na czym polega zachowanie asertywne

Metody: pogadanka, drzewko decyzyjne

Środki dydaktyczne: kartki, pisaki, komputer, Internet, historyjki społeczne

Przebieg zajęć:

1. Rozpoczęcie zajęć, rozmowa o samopoczuciu i bieżących sprawach ucznia.
2. Przedstawienie tematu zajęć.
3. Przedstawienie pojęcia asertywności oraz pokazanie różnic między zachowaniem uległym, agresywnym i asertywnym.
4. Samodzielne czytanie przez ucznia minihistoryjki społecznej.
5. Wspólna analiza sytuacji.
6. Rozmowa z uczniem na temat jego zachowań w sytuacjach trudnych.
7. Podsumowanie zajęć.

Przykładowe historyjki:

1. Tomek i Bartek nudzą się i chcą się czymś zająć. Tomek chce pojechać do kina, jednak Bartek nie jest do tego pomysłu przekonany. Tomek namawia Bartka na wyjazd. Jak zachowa się Bartek, jeśli będzie asertywny?
2. Stoisz w kolejce na pocztę. Jest gorąco. Nagle jakaś starsza pani zajmuje miejsce w kolejce przed tobą. Jaka reakcja byłaby zachowaniem asertywnym? Czy zwrócenie uwagi tej osobie jest właściwe?
3. Po szkole wracasz do domu w towarzystwie kilku osób. Dwie z nich palą papierosy. Namawiają cię, żebyś zapalił. Jaka reakcja byłaby zachowaniem asertywnym? Czy odmowa jest bezpieczna dla ciebie?

7. Wchodzenie w dorosłość – jak radzić sobie na co dzień

Kolejnymi zadaniami stojącymi przed uczniem są codzienne sprawy, z którymi mógłby dać sobie radę. Będą to z pewnością zakupy, samodzielne przygotowanie do wyjścia z domu, dbanie o higienę osobistą. Takie zajęcia przygotowujące do dorosłej codzienności należy rozpocząć od zaplanowania koniecznych czynności.

ZAKUPY

Podczas zajęć należy wyszukać rodzaje sklepów, w których uczeń będzie robił zakupy, łącznie ze sklepami internetowymi. Należy uwzględnić, czy będą to sklepy samoobsługowe, czy sklepy ze sprzedawcą podającym towar i jakie rodzaje płatności są tam honorowane. Konieczne będzie tu doskonalenie umiejętności posługiwania się pieniędzmi.

Po wyborze sklepów trzeba ustalić, jaki asortyment posiadają, czyli co gdzie możemy kupić. Zanim udamy się na zakupy, należy je zaplanować – ustalić, czego potrzebujemy i jaką kwotę dysponujemy (należy pamiętać o siatce). Można spisać produkty na kartce i wziąć listę ze sobą. Uczulamy ucznia na sprawdzanie cen oraz dat ważności produktów.

Zajęcia można zaplanować w sklepie bądź zrealizować w postaci scenek. Przećwiczone czynności lepiej utrwala się uczniowi.

PRZYGOTOWANIE DO WYJŚCIA Z DOMU I HIGIENA

Aby odpowiednio się ubrać, konieczne jest zaplanowanie, dokąd musimy się udać. Za każdym razem należy przypominać uczniowi o dbałości o higienę osobistą oraz spożyciu posiłku przed wyjściem.

Zanim będziemy rozmawiać z uczniem o higienie, należy wyjaśnić, że jest to regularne mycie ciała i zębów z użyciem kosmetyków oraz zmiana odzieży.

Podczas odgrywania scenek należy zacząć od ustalenia celu wyjścia.

Przed wyjściem należy przygotować ubrania odpowiednie do jego celu (zwracamy również uwagę uczniowi, aby nie wybierał ubrań nieadekwatnych do pogody, zniszczonych lub za małych). Uczeń powinien wybrać, których kosmetyków użyje do mycia, do makijażu (w przypadku dziewczyn) itp.